

X. GRASTYÁN KONFERENCIA

országos interdiszciplináris konferencia előadásai

2012 PTE GRASTYÁN ENDRE SZAKKOLLÉGIUM

X. GRASTYÁN KONFERENCIA | 421

Zsidó András Norbert – Dr. Deák Anita – Dr. Bernáth László

A vizuálisan bemutatott affektív ingerek befolyásolják a keresési teljesítményt

Vajon leírható a vészhelyzeti reakció?

Bevezetés

Vannak olyan élethelyzetek, amelyek extrém módon fenyegetőek és veszélyeztetik a szervezet testi-lelki integritását (pl. tüzeset, háborús helyzet, baleset, természeti katasztrófa). Ezeket nevezzük vészhelyzetnek. Valószínűleg már mindenki élt át ilyen, vagy ehhez hasonló szituációt. Embere válogatja, hogy ki mit tekint veszélyesnek, fenyegetőnek vagy félelmetesnek, illetve azt is, hogy egy adott szituációt ki hogyan ítél meg és hogyan reagál rá. Elmondható, hogy minden vészhelyzetben közös a hirtelen, sokszerrű, nagy intenzitású esemény – azaz inger – és mindben eltérő maga az ember, aki átéli – hiszen mindenki más. Felmerül a kérdés, vajon hogyan is viselkednek az emberek egy vészhelyzet során? Mi határozza meg, hogy egy ilyen szituációban leblokkolnak vagy szervezeten működnek majd? Egyáltalán előre jelezhető valamilyen módon ez? A kísérletünk célja az, hogy megtaláljuk azt az utat, aminek mentén ezen kérdésekre válasz adható. A kutatásunk arra irányul, hogy az érzelmek és a kognitív teljesítmény közötti összefüggést egy viszonylag új szemszögből közelítsük meg, boncolgassuk, hogy vajon a kapcsolat – ha van –, akkor milyen jellegű, minőségű, miben is áll.

A kutatásnak nagy a létjogosultsága, hiszen az érzelmek jelen vannak mindennapjainkban, míg ébren vagyunk, szinte nincs olyan pillanat, hogy ne éljünk át valamilyen érzelmet, legyen az bármilyen csekély erősségű is, s ezek mind befolyásolhatják a döntéseinket, cselekedeteinket, társas viszonyunkat, státuszunkat, stb. Az érzelmek motiválják az életünket. (EKMAN 2007). Gondoljunk csak arra, hogy nem lehetséges mindig minden érzelmet kizárni a döntésünkéből. Ezt jól mutatja az érzelmi befolyásolás modellje (ld. 1. Ábra). (CZIBOR 2011a)

Arra azonban még nem tértem ki, hogy mit is értek érzellem alatt. A kísérlet szempontjából a legkifejezőbb és legjobban átható definíció M. Arnold amerikai kutatótól származik: „Az érzelem átélt tendencia valami felé, amit az egyén intuitíve jónak (hasznosnak) és valami elől, amit intuitíve rossznak (károsnak) értékel” (RANSCHBURG 2008. 6.). Fontos kiemelni, hogy ezen definíció az érzelmek cselekvésre készítő, motiváló szerepét hangsúlyozza, ami egyébként valóban az egyik jellemző sajátosságuk. Azonban arra is épül, amit még tudományos kutatásoknak nem sikerült mindent elsöpörő bizonyossággal alátámasztaniuk, miszerint az érzelmek keletkezését egy értékelési folyamat, illetve határozott ítéletalkotás előzi meg (RANSCHBURG 2008). Bár számos tudományos kísérlet igyekezett ezt bizonyítani, a kételkedők tábora szinte minden kísérletnél újabb és újabb ellenérveket hozott fel. Ezek közül a legfőbb kettőt említeném meg: a bizonyítékok önbeszámolókból származnak és kevés az olyan megfigyelések száma, amiket olyan érzelmek váltanak ki, amiket osztályozni lehet (CZIBOR 2011b). A két ellenvetést igyekszünk a kísérletünkben figyelembe venni és kiküszöbölni.